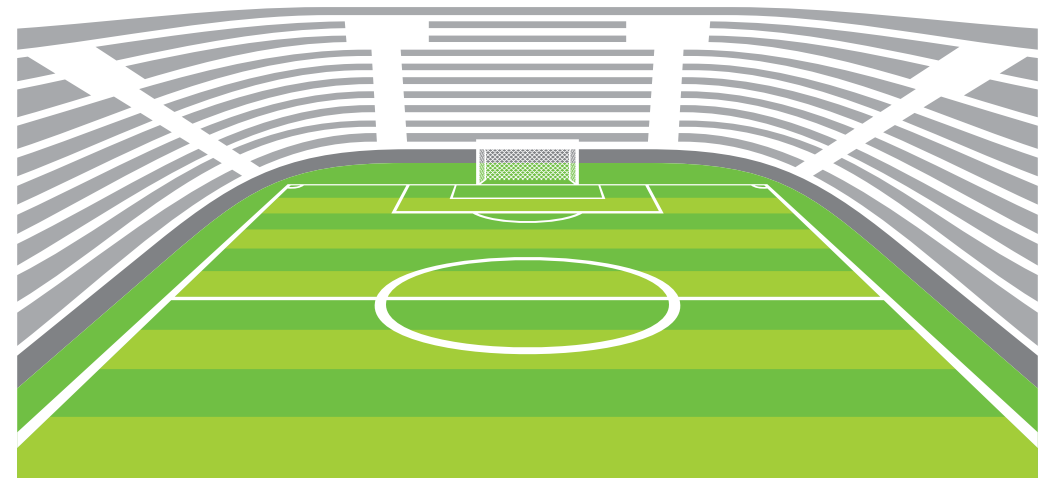

РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ ЗА РАМНОПРАВЕН ПРИСТАП ДО ИНФРАСТРУКТУРАТА ЗА СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА ВО ОПШТИНА БОГОВИЊЕ

Автори:
Астрит Реџеџи, Метин Муареми
Партнерска организација:
Центар за едукација и развој

Ментори:
Др. **Марија Ристеска**
М-р **Емил Шурков**
М-р **Ристе Јуруковски**

Чувар(к)и на јавно кесе за родово одговорен буџет е активност која се спроведува во рамките на проектот „Промоција на родово одговорни политики во Југоисточна Европа и Република Молдавија (2013-2016)“, на UN Women финансиран од Австриската развојна агенција и Швајцарската агенција за соработка и развој. Активноста ја спроведува Центарот за истражување и креирање политики Консалтинг – ЦИКП Консалтинг ДОО Скопје и партнерските организации.

РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ ЗА РАМНОПРАВЕН ПРИСТАП ДО ИНФРАСТРУКТУРАТА ЗА СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА ВО ОПШТИНА БОГОВИЊЕ

Автори:
Астрит Реџеџи, Метин Муареми
Партнерска организација:
Центар за едукација и развој

Ментори:
Др. Марија Ристеска
М-р **Емил Шурков**
М-р **Ристе Јуруковски**

“Содржината на оваа публикација е одговорност на „Центар за Едукација и Развој“ и таа во никој случај не ги одразува ставовите на UN Women, Австриската развојна агенција, Швајцарската агенција за соработка и развој, и ЦИКП Консалтинг ДОО”

Содржина

1. Вовед	4
2. Методологија	5
3. Институционален контекст и рамка на јавни политики	5
4. Опис на конкретната политика	6
5. Опфат, корисници, чинители	6
6. Буџетска анализа	7
7. Заклучок и препораки	11
8. Литература	13

Листа на табели

Табела 1 - Графички приказ на крајни корисници од средствата на програмата спорт и рекреација	8
Табела 2 – Вкупни трошоци за функционирање и одржување (трошоци врз основа на пресметки за 9 месеци)	10

Листа на графици

График 1: Графички приказ на резултатите од анкетата за родово одговорно буџетирање во Општина Боговиње, Република Македонија	9
--	---

1. Вовед

Општина Боговиње се наоѓа во Северозападниот дел на Република Македонија, се простира на површина од 143.44 км² на надморска височина од 460 до 1.150м со вкупно 14 населени места и 30.257 жители. Според составот населението е со мнозинство (95%) Албанци (29.012), 4% Турци (1205), и останатите се од другите етнички групи. Од вкупното население, 15.407 се мажи (50.5%) а 14.850 (49,5%) се жени. Општината.

Општина Боговиње последните години покажува голем економски раст определен од 860 главно мали бизниси, кој што се занимаваат со производство и трговија, од кои само 10 правни субјекти се основани и управувани од жени. Во општина Боговиње гравитираат 6 (шест) централни основни училишта и 8 периферни. 3.377 ученици учат во овие училишта од кои 1.625 женски и 1.752 машки. Наставниот кадар се состои од 299 вработени, од кои 166 жени и 133 мажи. Во општинската администрација се вработени вкупно 42 лица од кои 27 мажи и 15 жени, од кои само две жени се на раководни позиции. Советот на Општина Боговиње брои 19 советници, 14 мажи и само 5 жени.

384,970,316

Општина Боговиње за 2016 година располага со буџет од 362.370.316 ден., но со ребалансот буџетот се зголемува на 384.970.316 ден., од кои поголем дел се обезбедени од ДДВ што се враќа до ЕЛС и блок дотации. Во спроведувањето на нејзините политики води сметка за родовата рамноправност, која што се потврдува и со донесувањето на Акцискиот план за родова рамноправност 2013 – 2015 година. Оваа претпоставка ја потврдува и фактот дека во донесувањето на општинскиот буџет за 2016 година, 10 предлози биле прифатени од страна на Советот на општината кои биле предложени од Комисијата за еднакви можности.

Оваа анализа се фокусира на родовите аспекти на политиката за спорт и рекреација на општината. За 2016 година Општина Боговиње има планирано да потроши 660.000 ден. за Програмата Спорт и рекреација, од кои што голем дел се трансфери до спортските клубови и одржување на спортските терени. Тргувајќи од фактите дека во Општина Боговиње има само фудбалски клубови, а со оглед на тоа што Женскиот фудбалски клуб Дрита веќе не постои, јасно се гледа дека овие пари се насочени кон крајни корисници од машки род. Анализата зема во предвид дека општина Боговиње има терени за други спортови, на пример, кошарка, тенис и одбојка, но посетеноста е многу мала од страна на населението и нема клубови основани во овие спортови и затоа дава препораки на кој начин може да се промовира и развие женскиот спорт и средствата од буџетот на општината да бидат рамномерно распоредени и искористени меѓу мажите и жените, жители на општината.

¹ Податоци од Прашалникот што беше доставен до општинската служба.

² Буџет на Општина Боговиње за 2016 година. www.komunabogovine.gov.mk

2. Методологија

Целта е да се направи буџетската анализа од родова перспектива на распределбата на јавните пари за различните потреби, и интереси меѓу мажите и жените. Притоа анализата е фокусирана на еден сектор – спорт и рекреација и е подготвен извештај каде што јасно се дефинирани заклучоците и препораките за подготовка на родово одговорен буџет (РОБ) во Општина Боговиње за 2017 година.

Методологијата која што е применета за подготовка на РОБ извештајот е следна:

- Анализа на буџетите на Општина Боговиње за 2014, 2015 и 2016 за одредената политика;
- Анализа на завршните сметки за 2014 и 2015 година за одредената политика;
- Анализа на крајниот корисник за одредената политика од родов аспект;
- Анализа на различните потреби на мажите и жените преку анкетен прашалник за Општина Боговиње;
- Анализа на ставовите и перцепциите преку интервју со Раководител на Сектор за Јавни дејности во Општина Боговиње;
- Анализа на закони и прописи за одредената политика.

3. Институционален контекст и рамка на јавни политики

Како и секоја рурална Општина во Македонија, и Општина Боговиње се справува со разни предизвици, и врз основа на тоа ги планира своите приоритети, кои во голема мера ја отсликуваат генералната состојба на поголем дел од општините во државата. Имајќи го в предвид руралниот карактер на општината како најистакнати проблеми на истата се инфраструктурата, недостигот на простории за разни културни и спортски активности, немање на канализација, проблеми со водата за пиење и други предизвици.

Мора да се подвлече дека оваа општина прави напори и работи на полето на родово рамноправност, има институционална структура за унапредување на родовата еднаквост преку воспоставувањето на Комисија за еднакви можности (КЕМ), и постои свесност за ова прашање кај лицата назначени на разните раководни функции.

Сепак наодите од ова истражување покажуваат дека оваа општина своите политики ги има пренасочено во главно во инфраструктурни зафати, локален економски развој и животна средина. Ова е резултат на лошата состојба на многу патишта и други основни потреби на сите села кои се наоѓаат во рамките на оваа Општина, и на нив не е интервенирано со години. Дел од овие политики и инвестиции се поддржани од централната власт преку фондовите за рамномерен развој каде општината се покажува особено успешна при разни апликации. Како втора по приоритет политика за општина Боговиње е образованието, во која не можат многу да влијаат бидејќи во главно се менаџира од страна на

Министерство за Образование и Наука, но може да си влијае индиректно преку иницијативите од раководителите на училиштата. Спортот и културата се помеѓу најактуелните политики за кои се залага Општината, но имајќи ги во предвид инвестициите и инфраструктурата, може да се каже дека како општинска администрација се справуваат со разни потешкотии при реализирање на активности и мерки со кои би се придонело кон реализирање на целите на овие мерки.

4. Опис на конкретната политика

Програмата спорт и рекреација секогаш била една од главните политики на Општина Боговиње. Иако средствата во оваа програма варираат од година до година, сепак таа секогаш одвојува финансиски средства за спортските активности да течат неприкосновено. Инвестицијата во одржувањето на спортските терени и континуираната поддршка за фудбалските клубови вроди со плод, со тоа што Фудбалскиот клуб Дрита успеа да игра и во Прва Фудбалска Лига на Македонија во сезоната 2012/2013, но континуирано игра во Втората Македонска Лига на Македонија во сезоните 2011/2012, 2013/2014 и 2014/2015. Исто така, до пред 8 години, во општина Боговиње постоел и женскиот фудбалски клуб Дрита кој што исто така учествувал и се натпреварувал во Првата Женска Фудбалска Лига на РМ. Во општина Боговиње иако нема други регистрирани спортски клубови, сепак постои спортска инфраструктура за кошарка, одбојка и тенис, но тие многу малку се искористуваат од страна на населението, а најмалку од женската популација.

Преку РОБ анализата е возможно да се увиди како се потрошени јавните пари конкретно во програмата спорт и рекреација. Направивме споредба на буџетската линија за 2016 година со претходните години, 2014 и 2015, при што евидентна е динамиката на расходи за програмата. Исто така квантитативно се анализираа и крајните корисници на средствата и колку тоа оди во прилог на родовата рамноправност.

Општина Боговиње во спроведувањето на нејзините политики се обидува да ја запази РОБ перспективата, со тоа што во 2013 година е донесен и Акционен план за родово рамноправност, со конкретни мерки во неколку области/политики.

5. Опфат, корисници, чинители

Општина Боговиње, која брои околу 30.000 жители, ги има речиси сите категории на чинители кои на различни начини влијаат креирање на политиките на оваа институција. Како позначајни корисници, или потенцијални засегнати страни, за потребите на оваа анализа се опфатени следните категории:

³ Листа на екипи во Првата и Втората Македонска Фудбалска Лига http://www.wikiwand.com/mk/%D0%9F%D1%80%D0%B2%D0%B0_%D1%84%D1%83%D0%B4%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B0_%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%98%D0%B0_2011/2012

⁴ Акционен план за родово рамноправност 2013 – 2015 година http://www.zlrr.org.mk/rural_project/mk/rural_project_mk.html#

- Претставници на комисијата за еднакви можности. Во ова општина ова тело е многу активно. Освен обврските кои им се дадени согласно законот, ова тело има аплицирано во проекти на ЕУ и како резултат на тоа имаат реализирано проект за креирање на акционен план за родова рамноправност 2013 – 2015 година.
- Раководител за образование на ЛЕАР на општина Боговиње, кој на неколку начина е вклучен во креирање на политики во однос на РОБ.
- Директори на општинските основни училишта кои се наоѓаат во регионот на Општина Боговиње, а преку нив наставниците/чките по физичко и здравствено образование.
- Граѓанските организации кои дејствуваат во регионот на Општина Боговиње од тој регион, но и надвор од таа општина кои имаат соработка со Општината при разни проекти.

6. Буџетска анализа

Општина Боговиње, со последниот ребаланс за 2016 година, располага со буџет од 384.970.316 ден., од кои 219.344.000 ден. (57%) се буџетски средства, 129.891.316 ден. (33,7%) се обезбедуваат од блок дотации, а останатите средства се планирани да се обезбедат од донации и самофинансирани активности⁵. 90% од буџетските средства на општина Боговиње се од повратот на ДДВ од страна на централната власт, а другите приходи се разните давачки кои се влеваат директно во општината.

За програмата спорт и рекреација, од буџетот на општината за 2016 година се планирани 660.000 ден. или само 0,17% од вкупниот буџет, од кои 500.000 ден. се планирани да се трошат како трансфери до невладините организации, поточно трансфери до фудбалските клубови кои што гравитираат во општина Боговиње. За разлика од 2014 и 2015 година, кога за оваа ставка биле планирани 1.810.000 ден. и 1.360.000 ден., за 2016 година 3 односно 2 пати е намалена⁶. Причина за тоа е што во сезоната 2014/2015 година, фудбалскиот клуб Дрита од Боговиње се натпреваруваше во првата фудбалска лига на Македонија и тогаш трансферите кон фудбалските клубови беа 1.400.000 ден. (2014), и 950.000 ден. (2015). Како што може да се види од бројките, трансферите кон спортските клубови се главно трансфери кон фудбалските клубови, моментално 5 фудбалски клубови што се натпреваруваат во различни фудбалски лиги, од причина што на територијата на Општина Боговиње нема регистрирано други спортски клубови. Преостанатите средства од оваа ставка се предвидени да се трошат исклучиво за одржување на фудбалските терени во општина Боговиње, каде што моментално има 4 функционални фудбалски терени.⁷

Гледано од аспект на РОБ, крајните корисници во оваа ситуација се 100% машки. Фудбалските терени што моментално се одржуваат со буџетски средства се наменети само за фудбал и не се прилагодени за другите спортови како што може да се види од Табела 1.

⁵ Буџет на општина Боговиње за 2016 година

⁶ Буџет и завршна сметка на општина Боговиње за 2014 и 2015 година.

⁷ Податоци од Прашалникот што беше доставен до општинската служба.

Табела 1 - графички приказ на сегашните крајни корисници на средствата од програмата спорт и рекреација

	Вкупно	Машки	% (во проценти)	Женски	% (во проценти)
Број на корисници (5 фудбалски клубови)	110	110	100%	0	0%
Буџет	660.000	660.000	100%	0	0%
Вкупно население	30.257	15.407	50.5%	14.850	49.5%

Сепак, тоа не значи дека во Општина Боговиње се инвестира само во фудбал како единствен спорт а за другите спортови не се води сметка. Во 2014 година во село Камјане, Колеџот Јахја Кемал во соработка со Општина Боговиње изгради мулти-функционален спортски терен во вредност од 2.214.000 ден. Исто така, според Раководителот на секторот за јавни дејности, спортската инфраструктурата во основните училишта е во добра кондиција и терените се повеќе наменски⁸. Според него не постои волја и свест кај граѓаните да покренат иницијативи за основање на други спортски клубови, како на пример, за одбојка и кошарка⁹. Од перспектива на РОБ, проблем претставува ниската свест на населението на општина Боговиње за важноста на активното учество на жените во спортот. Оваа го потврдува и фактот дека за време на постоењето на женскиот фудбалски клуб Дрита од Боговиње, 90% од фудбалерките биле вушност од другите општини.

Во склоп на анализата исто така се спроведе и анкета со ученици, на возраст од 13 и 14 години од женски пол во 4 централни училишта во Општина Боговиње. Вкупно се спроведоа 40 анкети, по 10 во секое училиште.

⁸ Интервју со Раководителот за јавни дејности во Општина Боговиње, Нуриман Тефики

⁹ Според законот за спортот, спортските клубови се регистрираат како акционерски друштва согласно со Законот за трговски друштва во РМ, и Општината не може да основа спортски клубови. Таа може да биде само како донатор, да трансферира средства до спортските клубови.

График 1 - Графички приказ на резултатите од анкетата за родово одговорно буџетирање во општина Боговиње, република македонија

Целта на анкетата беше да се види кој спорт е најпопуларен кај испитаниците и дали сакаат да се основа училишна лига за некој спорт за тие со својот училишен тим да учествуваат во натпревари. Како најпопуларни спортови за испитаниците се издвоија:

1. Одбојката, со вкупно 34 гласови.
2. Како втор спорт со најмногу гласови беше рангирана кошарката,
3. Трето - пласиран спорт со 12 гласа беше ракометот.
4. Фудбалот и тенисот се најниско рангирани спортови кај испитаниците.

На прашањето ако се основа училишен тим за вашиот омилен спорт дали вие ќе сакате да бидете дел од тоа, 90% од испитаниците одговориле со ДА, а само 10% дека не сакаат да бидат дел од тимот. 100% од испитаниците се изјасниле дека сакаат на ниво на општина Боговиње да се направи училишна лига, каде што тие ќе имаат можност да се натпреваруваат во одбојка, како нивен најомилен спорт.

Сепак за да се основа училишна лига во одбојка на општинско ниво треба да се поделат финансиски средства од општинскиот буџет. Врз основа на оваа препорака направена е и анализа на ефективност на трошоците (cost – effectiveness analysis) подолу:

Во училишната лига ќе се натпреваруваат 5 тимови од централните училишта. Секој тим ќе игра 3 пати еден со друг и кој тим ќе освои најмногу поени тој ќе биде прогласен како шампион. Секој тим ќе биде основан од

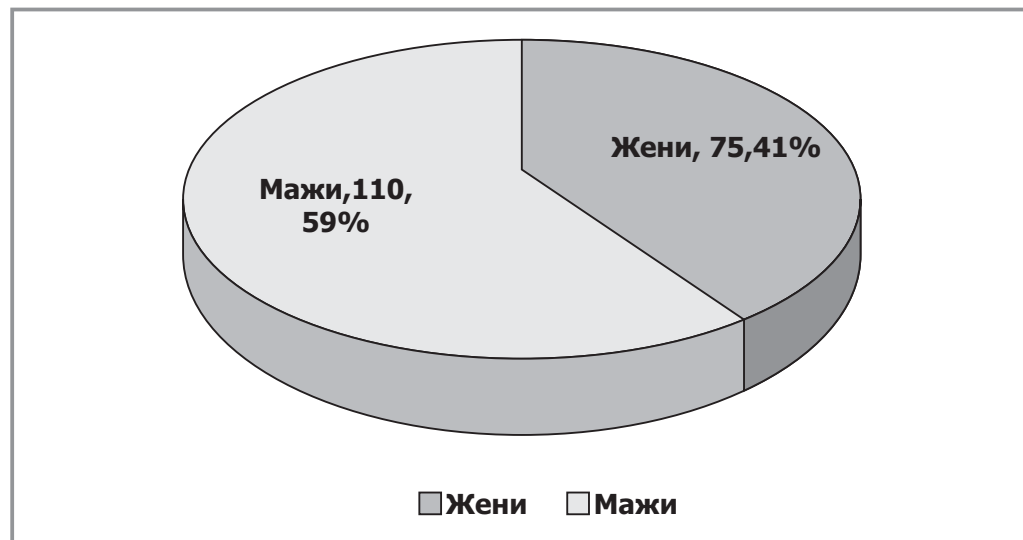
15 играчи (жени) на ниво на училиштето а селекцијата и вежбите ќе бидат реализирани од тренер кој што ќе биде избран од училиштето (интерно). Сите овие активности имаат финансиски импликации кои што треба да бидат одвоени од буџетот на општина Боговиње. Поради фактот што секоја година растат приходите на Општина Боговиње, предлагаме во подготвување на буџетот, добар дел од разликата на приходите да се насочуваат за програмата Спорт и рекреација. (види Табела 2).

Табела 2 – Вкупни трошоци за функционирање и одржување (трошоци врз основа на пресметки за 9 месеци)

Активност	Количина	Сума	Вкупно (ден.)
Одржување на терените	9	5.000	45.000
Опремување на тимовите	5	10.000	50.000
Надоместок на тренерите (плата)	5 тренери x 9 месеци	3.000	135.000
Надоместок на судиите (плата)	3 судии x 2 натпревари неделно x 4 натпревари месечно x 9 месеци 40 натпревари = 216 вкупно	600	129.600
Трошоци за транспорт	9 месеци	5.000	45.000
Прогласување на победниците и организирање на завршен коктел	5 тренери x 9 месеци	20.000	20.000
ВКУПНО:			424.600 ден.

Како што може да се види од анализата, на општината, основањето на училишна лига за 9 месеци би го оптоварила буџетот на општината за дополнителни 424.600 ден. Со воведување на овие трошоци и основање на лигата, трошоците значително ќе се зголемуваат во програмата Спорт и рекреација, околу 85% од сегашниот буџет. Но со оглед на фактот дека Општината во 2014 година имала доволно ресурси да додели 1.810.000 ден. само за поддршка на фудбалот на ниво на Општина Боговиње согласно анализата на кост-ефективноста на трошоците сметаме дека општината е во можност најмалку половината од средствата планирани во буџетот за 2014 година (само за програмата Спорт и рекреација), да ги пренаменат за новиот проект во буџетот за 2017 година. Со тоа Општина ќе учествува активни и видливо во развојот и на друг спорт освен фудбалот и младите ќе имаат повеќе можности за вклучување во спортскиот живот на ниво на општина. Со континуирано вложување во рамноправен и родово одговорен развој на спортот, преку процесот на буџетирање на Општината се отвораат нови потенцијали за развој на спортот и на национално ниво.

График 2 - Графички приказ на крајни корисници на средствата од програмата за спорт и рекреација по имплементација на проектот за формирање на 5 женски училишни спортски клубови

Поради големиот интерес на анкетираниите девојки од 4-те училишта за формирање на училишна лига (во одбојка, кошарка или ракомет) може да се заклучи дека постои интерес за формирање на барем 5 клубови со по 15 играчи (жени) или вкупно 75 жени спортисти. Цената по корисник во тој случај би била 5,661 ден. на годишно ниво согласно трошковните категории наведени во Табела 1. Во тој случај согласно податоците (График 2) буџетот на општина Боговиње би внел дополнителна компонента на родово одговорно буџетирање и рамноправност во своите буџетски процеси со тоа што жените корисници ќе зафаќаат 41% наместо досегашните 0%, а мажите корисници ќе зафаќаат 59% наместо досегашните 100% од буџетските средства од програмата за спорт и рекреација на Општината.

7. Заклучок и препораки

Од целокупната анализа на буџетот може да се заклучи дека:

- Општина Боговиње има донесено Акциски план за родова рамноправност 2013 – 2015 година. Со низа активности беше креиран акциски план во одредени полиња, како и за полето спорт и рекреација, но од планираните мерки, за 2 години, ништо не е спроведено во конкретната програма.
- Комисијата за еднакви можности активно функционира, со тоа што 10 предлози од КЕМ се прифатени во општинскиот буџет за 2016 година.
- Во Општина Боговиње, до 2008 активно функционираше Женскиот фудбалски клуб кој функционираше на национално ниво. Женскиот фудбалски клуб се натпреварувал во Првата Женска Фудбалска Лига на Македонија до 2008 година, откако прекина да постои

поради внатрешни проблеми.

- Општина Боговиње инвестира во фудбал, со одржување на фудбалските терени и со директни трансфери кон фудбалските клубови.
- Во Општина Боговиње има мулти-функционални спортски терени, каде што најновата инвестиција е од 2014 година со вкупен буџет од 2.214.000 ден. Таму има терен за одбојка, тенис, кошарка и на отворено но и на затворена просторија.
- Основањето на училишна лига за 9 месеци би го оптоварила буџетот на општината за дополнителни 424.600 ден. Цената по корисник (75 корисници) во тој случај би била 5,661 ден. на годишно ниво согласно трошковните категории наведени во Табела 1.
- Со имплементација на предлог мерката за формирање женски училишни клубови буџетот на општина Боговиње би внел дополнителна компонента на родово одговорно буџетирање и рамноправност во своите буџетски процеси со тоа што жените корисници ќе зафаќаат 41% наместо досегашните 0%, а мажите корисници ќе зафаќаат 59% наместо досегашните 100% од буџетските средства од програмата за спорт и рекреација на Општината (График 2).
- Во општина Боговиње нема регистрирано други спортски клубови освен фудбалските.

Препораки:

- Да се основа училишна лига за жени во одбојка каде што 5 централни училишта би се натпреварувале со нивните тимови. Оваа општинска лига може во иднина да расте во општински тим за жени во одбојка кој што тим ќе се натпреварува во одредена лига во национално ниво.
- Ревидирање на Акцискиот план за родова рамноправност 2013 – 2015 година и разгледување можности за подолгорочен стратешки план. Мерките предложени конкретно за спорт и рекреација не се спроведувани, со тоа што предлагаме да се ревидира Акцискиот план за родова рамноправност и да се постават по остварливи мерки во иднина.
- Општина Боговиње да покрене иницијатива со претставници од бизнис секторот за да се основа Женскиот фудбалски клуб Дрита. Во Општинско ниво постои капацитет бизнис секторот да превземе таква одговорност, за која е посебно потребна иницијатива и поддршка од страна на Општината за реактивирање на Женскиот Фудбалски клуб.
- Општина Боговиње да покрене иницијатива со претставници од бизнис секторот за да се основаат и други спортски клубови.
- Да се спроведе кампања за подигнување на свеста за родова еднаквост за вклучување во спортски и рекреативни активности посебно за помалку застапените групи (жени).

8. Литература

- Податоци од Државен Завод за Статистика 30.06.2011
<http://www.stat.gov.mk/>
- Податоци од Прашалникот што беше доставен до општинската служба.
- Буџет на Општина Боговиње за 2016 година.
www.komunabogovine.gov.mk
- Завршна сметка на општина Боговиње за 2014 и 2015 година
- Интервју со Раководителот за јавни дејности во Општина Боговиње, Нуриман Тефики
- Закон за спортот <http://www.pravda.gov.mk/documents/%C7%E0%EA%E0%ED%20%E7%E0%20%F1%EF%EE%F0%F2%EE%F2.pdf>
- Листа на екипи во Првата и Втората Македонска Фудбалска Лига
http://www.wikiwand.com/mk/%D0%9F%D1%80%D0%B2%D0%B0_%D1%84%D1%83%D0%B4%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B0_%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%98%D0%B0_2011/2012
- Акционен план за родова рамноправност 2013 – 2015 година
http://www.zlrr.org.mk/rural_project/mk/rural_projecy_mk.html#
- Податоци од анкетата спроведена во 4 централни училиште во Општина Боговиње

